

Урок зарубіжної літератури у 5 класі

Тема. *Тонкий ліризм поезії Ф.Тютчева. «Я знаю в праосені пору...»*

Мета: ознайомити учнів з головними подіями життя та творчості російського поета Ф.Тютчева; поглиблювати навички аналізу поетичного твору, виразного читання; розвивати зв'язне мовлення, творчу уяву; виховувати любов до природи, прекрасного.

Обладнання: портрет Ф.Тютчева, збірка його поезій; презентації до біографії поета та осінні пейзажі; репродукція картини І.Левітана «Золота осінь»; фонозапис музики П.Чайковського «Пори року. Жовтень. Осіння пісня»; зображення вітрильника і «Маршрут подорожі» (план уроку).

Тип уроку: урок-подорож

Головна цінність поезії Тютчева –
у живому, граціозному, пластично-
тонкому зображенні природи.

М. Некрасов

Хід уроку

I. Ознайомлення з емоційно-психологічним станом учнів.

Учитель звертається до учнів:

- Як ви оцінюєте свій настрій, самопочуття на початку уроку?

(Діти дають умовний знак великим пальцем на правій руці, піднімаючи його вгору, опускаючи донизу або повертаючи в бік).

Учитель. Дуже сподіваюсь, що ми добре попрацюємо і в кінці уроку будемо всі задоволені.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Слово учителя.

Діти, подивіться за вікно. На що ви зразу звертаєте увагу? (На погоду, стан природи...)

Людина завжди відчувала свій зв'язок з природою. Кожна пора року прекрасна по-своєму. Але творчі натури (поети, художники, композитори) чомусь особливо люблять осінь. Може, тому, що вона милує око своїм золотавим листям, прощальним різнобарв'ям кольорів та відтінків. Осінь – це пора підбиття підсумків, певних роздумів, натхнення. Про неї писали багато поетів. Серед них і російський майстер слова Федір Іванович Тютчев (1803-1873)

III. Оголошення теми і мети уроку

IV. Актуалізація опорних знань

Учитель. Діти, сьогодні на уроці я пропоную вам здійснити подорож на «Літературному вітрильнику», але, щоб взяти вірний курс, вам необхідно швидко і правильно розв'язати тестові завдання.

Проведення тестування. Учні роблять самоперевірку.

Тести

1. Хто з названих поетів одним з перших у світовій літературі створив поетичний пейзаж?

- а) Алкман;
- б) Й.В. Гете;
- в) М. Лермонтов.

2. Яка пора дня зображена в поезіях Алкмана, Й.В. Гете, М. Лермонтова?

- а) вечір;
- б) ранок;
- в) ніч.

3. Вірш М. Лермонтова «Из Гете» («Горные вершины...») є:

- а) оригіналом;
- б) переспівом;
- в) перекладом.

4. Вірш Й.В. Гете «Нічна пісня мандрівника» схожий з віршем Алкмана «Сплять усі верховини» завдяки:

- а) спільності художніх засобів;
- б) спільності віршованого розміру;
- в) спільності образів та настрою.

5. Художнє означення, що виділяє і підкреслює якусь характерну рису чи ознаку людини, предмета, явища, називається:

- а) порівнянням,
- б) метафорою,
- в) епітетом.

6. Поетична фраза з вірша Алкмана «Сплять усі верховини...» є:

- а) епітетом;
- б) метафорою;
- в) порівнянням.

V. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу

Учитель.

1. «Літературний вітрильник» набрав швидкості і доправив нас до зупинки «Автобіографічної».

(Презентація і коротка розповідь біографії Ф. Тютчева)

Федір Іванович Тютчев народився 23 листопада 1803 року в сім'ї дворянина в маєтку Овстуг Орловської губернії. Батьки майбутнього поета, люди освічені й заможні, дали синові ґрунтовну й різнобічну освіту.

Гувернером до нього був запрошений відомий свого часу поет і перекладач С. Раїч, знавець класичної давнини та італійської літератури. На його уроках Тютчев черпав глибокі знання з історії давньої та нової літератури. Ще підлітком Федір починає писати й сам. Його ранні вірші дещо застарілі й «важкі», однак свідчать про талант юнака. В 14 років Тютчев стає членом Спільки любителів російської словесності. У 1819 році вперше з'являється друком його вільний переклад «Послання Горация до Мецената». Протягом 1819-1821 рр. Тютчев навчався на словесному відділенні Московського університету. Листи, щоденники цього періоду засвідчують його літературні вподобання. Юнак захоплювався не лише літературою, а й історією, філософією, математикою, природничими науками.

Виконуючи волю матері, Тютчев вступив на дипломатичну службу і був зарахований до Колегії закордонних справ. Незабаром він виїхав до Європи, де прожив майже 22 роки, представляючи російську дипломатичну місію в Мюнхені, потім у Турині та при дворі сардинського короля.

У велику літературу ім'я Тютчева ввійшло у 20-х рр. XIX ст. Вірші поета періодично з'являлися в різних московських журналах і найчастіше були підписані лише ініціалами. Тільки 1836 р., за ініціативою свого приятеля І. Гагаріна, Тютчев зібрав власні поезії в окремий рукопис з метою опублікування. Доробок було передано П. В'яземському, той показав його В. Жуковському та О. Пушкіну. Три великих поети були в захваті, і в пушкінському журналі «Современник» з'явилися друком 24 твори під заголовком «Вірші, надіслані з Німеччини» з підписом «Ф.Т.»

Тютчев пишався увагою до нього першого поета Росії й мріяв про особисту зустріч. Та через загибель Пушкіна зустрітися їм не довелось.

Відомо, що Тютчев прославився як майстер пейзажної лірики. Для його поезії характерним є використання символів, ніжних епітетів, тонке сприйняття природи. В його віршах немає чіткої грані між людиною та природою, вони неначе злиті. Це надає особливого філософського звучання тютчевським віршованим пейзажним замальовкам.

Питання до учнів.

- Хто такий Ф.І. Тютчев? *«Гронування»*

2. Увага! Зупинка «Поетична»

* ***Читання учителем вірша Ф.Тютчева « Я знаю в праосені пору...» мовою оригіналу.***

* ***Обговорення, обмін враженнями.***

- Чи сподобався вам вірш?

- Який настрій створює поезія? Якими почуттями просякнута?

- Про що розповідає поет у вірші?

- Що свідчить про присутність людини в творі?

3. Станція «Чарівне слово».

* ***Словникова робота.***

- Які слова привернули вашу увагу? Поясніть їх значення.

(Первоначальной, дивная, хрустальный, лучезарны, праздной, лазурь)

4. Увага! Пройдемося «Сходінками виразності»

* ***Робота над виразним читанням.***

- Читання слідом за учителем. (Учні від сусіда по парті прикривають вушко кулачком і напівголоса читають за учителем, повторюючи інтонації).

- Читання в парах, корегування один одного.

- Індивідуальне читання вголос.

* ***Питання до учнів.***

- У чому виявляється «тонкий ліризм» поезії Ф. Тютчева?

5. Завітаємо на «Місток перекладу»

* ***Читання вірша у перекладі Ю. Клена.***

* ***«Мозковий штурм».***

- Чи вдалося перекладачу передати лірично-художній зміст поезії?

** Порівняння оригіналу і перекладу поезії.*

6. Увага! «Переправа групами»

** Робота в групах.* (Заповнення таблиці художніх засобів: I група працює з оригіналом, а II група - з перекладом вірша Ф. Тютчева)

Види художніх засобів	Приклади (I група)	Приклади (II група)
Епітети	Дивная пора, бодрый серп, лучезарны вечера, тонкий волос, праздная борозда, чистая и теплая лазурь	Повітря чисте, день прозорий, на марній борозні, блакить прозора, стомлене і тихе поле
Метафори	Серп гулял, льется лазурь, отдыхающее поле	Вечір зве в далечину, серп гуляв, блакить ллється з височин
Порівняння	Весь день стоит как бы хрустальный	Лиш павутиння, мов тонке волосся

Учитель робить висновок: художні засоби допомагають створити досконалі поетичні образи, сприяють милозвучності, мелодійності мови, передають думку поета про гармонійне поєднання людини і природи.

7. Зупинка «Перегук»

**Бесіда.*

- Що спільного поезії Ф.Тютчева з раніше вивченими поезіями Алкмана, Й.В. Гете,

М. Лермонтова? (Замилування природою, єдність людини і природи, спонукають замислитися над сенсом буття)

8. Країна «Живописна»

** Робота з репродукцією картини І. Левітана «Золота осінь».*

Учитель. Російський художник І. Левітан захоплювався пейзажем. Природа хвилювала його до сліз, він сприймав її як живу істоту. Художник знав напам'ять майже всю російську пейзажну лірику, вірші О. Пушкіна, М. Некрасова, А. Фета і улюбленого Ф. Тютчева.

- Яке враження справила на вас картина живописця?
- Що на ній зображено?
- Що спільного між картиною І. Левітана і поезією Ф. Тютчева?

9. Країна «Музична»

Учитель. З давніх-давен люди захоплювались не лише барвами природи, а й її звуками, намагалися передати їх красу у музичних творах.

Російський композитор П.І.Чайковський створив популярний фортепіанний цикл «Пори року», у якому кожному місяцю присвячена музична мініатюра.

***Прослуховування музичної мініатюри П. І. Чайковського «Жовтень. Осіння пісня» і перегляд презентації осінніх пейзажів рідного краю.**

- Чи сподобалась вам мелодія?
- Яку картину осені ви б змалювали?

Словесне малювання.

VI. Рефлексія.

10. Посиденьки на осонні.

Учитель. От і завершилась наша мандрівка «Літературним вітрильником».

- Як ви оцінюєте свій настрій, самопочуття в кінці уроку?

(Діти дають умовний знак великим пальцем на правій руці, піднімаючи його вгору, опускаючи донизу або повертаючи в бік).

***Проблемне запитання.**

- Вірші Ф.І. Тютчева написані багато років тому. Чому ж ми й тепер читаємо їх із задоволенням?

VII. Домашнє завдання.

Вивчити вірш напам'ять або виразно читати (за вибором учня).

Намалювати малюнок (пейзаж осені) або скласти розповідь про осінь.

VIII. Підсумок уроку.

Учитель.

- Чи справедливим є вислів М. Некрасова стосовно поезії Ф.І. Тютчева? (Звернення до епіграфа уроку)

Закінчити урок я б хотіла японським висловом: «Любіть природу, любіть квіти, любіть дерева, небо, красу у великому й малому і ви навчитеся любити життя, берегти людину!»

Оцінювання

Додаток № 1

Есть в осени первоначальной
Короткая, но дивная пора –
Весь день стоит как бы хрустальный,
И лучезарны вечера...

Где бодрый серп гулял и падал колос,
Теперь уж пусто всё - простор везде, -
Лишь паутины тонкий волос
Блестит на праздной борозде.

Пустеет воздух, птиц не слышно боле,
Но далеко ещё до первых зимних бурь –
И льётся чистая и теплая лазурь
На отдыхающее поле...

Ф.Тютчев

Я знаю в праосені пору
Таку коротку і ясну –
Повітря чисте, день прозорий,
І вечір зве в далечину.

Де серп гуляв і падало колосся,
Усюди простір, пусто на стерні.
Лиш павутиння, мов тонке волосся,
Блищить на марній борозні.

Не чути птиць, повітря захололо,
Далеко ще до перших сніжних хуртовин, -
Блакить прозора й тепла ллється з височин
На стомлене і тихе поле.

Ю. Клен

Маршрут подорожі «Літературним вітрильником»

1. Станція «Автобіографічна»

2. Країна «Поетична»

3. Станція «Чарівне слово»

4. Сходишки виразності

5. Місток перекладу

6. Переправа групами

7. Зупинка «Перегук»

8. Країна «Живописна»

9. Країна «Музична»

10. Посиденьки на осонні

Додаток №3

Види художніх засобів	Приклади (І група)
Епітети	
Метафори	
Порівняння	

Види художніх засобів	Приклади (ІІ група)
Епітети	
Метафори	
Порівняння	

